

In België ontstond in de vroege Middeleeuwen een grens tussen het Nederlands en het Frans: de taalgrens. Hoe kwam die daar? Taalkundig onderzoek brengt helderheid.

PETER ALEXANDER KERKHOF

DOCENT-PROMOVENDUS VERGELIJKENDE TAALWETENSCHAP, UNIVERSITEIT LEIDEN

Het begon met een bevroren rivier

Het ontstaan van de taalgrens gereconstrueerd dankzij leenwoorden

We zijn in het jaar 406 na Christus. Een gure wind waait over de bevroren vennen van de Kempen. Groepen mensen zwermen over het ijzige laagland. Vrouwen klemmen hun baby's tegen de borst. Mannen jagen de ossen voort. Kinderen hoeden het rundvee. Aan het hoofd van de mensenmassa rijdt een man wiens helm het vale licht weerspiegelt. Zijn naam is Chlodio, wat in zijn taal 'de roemruchte' betekent.

Een week geleden had de stoet Duisburg verlaten en waren ze de bevroren rivier de Rijn overgegaan. Ver aan de einder had Chlodio andere groepen zien oversteken. Zelfs hele legers. Iedereen begreep wat het gure winterweer betekende. Eindelijk was het mogelijk de rivier over te steken op weg naar het land van de Walen. Daar hoopte de groep buit te vinden en vruchtbare landbouwgrond. Plotseling steekt Chlodio zijn hand op. Langzaam komt de stoet tot stilstand. Voor de mensenmassa rijst een groot beukenbos op. Om bij de Waalse stad Doornik te komen, weet Chlodio, moeten ze eerst dit bos door, het woud dat de Walen in hun taal het Kolenwoud noemen. Zou het ze lukken?

Monumentaal

Deze Chlodio was in de vroege vijfde eeuw de legendarische koning van de Franken, een verbond van enkele Germaanse stammen die in het huidige

Nederland en het westen van Duitsland leefden. Zijn tocht naar Doornik is door de zesde-eeuwse bisschop Gregorius van Tours op schrift gesteld. Wat weinig mensen weten, is dat de tocht van Chlodio van Duisburg naar Doornik van monumentaal belang is geweest voor het ontstaan van de Nederlandse en Franse taal in hun huidige vorm.

Toen in de vroege vijfde eeuw de Franken de Vlaamse kustvlakte binnenvielen, brachten zij de Germaanse taal naar het Gallië van de late Oudheid. De taal die de Franken spraken, is niets minder dan de directe voorouder van het Nederlands. De taal van de mensen die Chlodio 'Walen' noemt, is de directe voorouder van het Frans en staat nu bekend als het Laatlatijn of meer specifiek het Gallo-Romaans. De nakomelingen van Chlodio veroverden vanuit Doornik vrijwel geheel Gallië boven de rivier de Loire. Dat is de reden waarom Gallië tegenwoordig Frankrijk heet: het rijk van de Franken. Lange tijd werd in Noord-Frankrijk zowel de taal van Chlodio als de taal van de Gallo-Romanen gesproken. Vanuit deze Romaans-Germaanse tweetaligheid werden het Nederlands en het Frans geboren en de grens tussen deze twee talen kwam in het toenmalige thuisland van de Franken te liggen: het huidige België.

Doormidden gesneden

Waarom loopt de grens tussen het Nederlands en het Frans in België zo mooi horizontaal? De Belgische